

**РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ**

ИЗВЕШТАЈ

**од извршениот увид во Центарот за згрижување на бездомни
лица во Чичино село (Детско одморалиште „Младост“)**

Скопје, септември 2013 година

I. Вовед

Следејќи ги состојбите со почитувањето на човековите слободи и права, согласно Програмата за работа за 2013 година Народниот правобранител во текот месец јуни оствари посета на Прифатниот центар во Чичино село (Детско одморалиште „Младост“) во кој се сместени лица со решение издадено од Јавната установа-Меѓуопштинскиот центар за социјална работа на Град Скопје, согласно Законот за социјална заштита

Оваа програмска активност имаше за цел да се согледаат условите за живеење и престој на лицата во овој прифатен центар, дали и во која мера се почитуваат нивните права - правото на социјалната заштита, образование, здравствената заштита, домување и друго, како и тоа дали се почитува принципот на недискриминација.

Во контекст на подготовката за посетата на Прифатниот центар во Чичино село беа побарани и добиени информации од Министерството за труд и социјална политика и Јавната установа-Меѓуопштинскиот центар за социјална работа на град Скопје, како надлежни институции во оваа област.

II. Основни податоци за Прифатниот центар во Чичино село

Во Прифатниот центар во Чичино село живеат и престојуваат лица – бездомници. Според податоците добиени од Министерството за труд и социјална политика средствата за функционирање на овој прифатен центар се обезбедуваат со буџетот и се дел од Потпрограма 22, па така во последните години биле предвидени финасиски средства во висина од 82.326.000 денари. Овие средства се кумулативни, што значи дека се однесуваат за сите дневни центри и прифатилишта за вонинституционална заштита, односно истите се наменети и за прифатилиштето за бездомни лица, за жртвите на семејно насилство, децата на улица, дневни центри за деца со интелектуална попреченост и дневни центри за стари лица.

Според податоците на ЈУ Меѓуопштински центар за социјална работа на Град Скопје во Прифатниот центар за бездомници во

Чичино село во јуни месец беа згрижени 61 лице, и тоа: 27 Македонци, 14 Албанци, 12 Роми, 4 Турци и 4 Бошњаци.

Старосната структура на сместените лица е помеѓу 6 и 70 години, со тоа што најзастапени се лицата на возраст помеѓу 35 и 55 години старост. Од вкупниот број на сместени лица - 22 се деца на возраст помеѓу 6 и 15 години.

Од Јавната установа-Меѓуопштинскиот центар за социјална работа на Град Скопје, е добиена информација дека сите деца посетуваат настава во ОУ „Дитурија“, што се наоѓа во непосредна близина на Прифатниот центар за бездомни лица.

III. Согледување на условите за сместување во Прифатниот центар Чичино село

Народниот правобранител при посетата на оваа Установа утврди дека Прифатниот центар Чичино село воопшто физички не е разграничен со околината која го опкружува и нема влезна порта или рампа, ниту пак има табла со назив на објектот и под чија надлежност е истиот, што претставува законска обврска утврдена со Законот за социјална заштита.

Сместувањето во Прифатниот центар согласно законските одредби треба да е најдолго до 6 месеци со можност за повторно продолжување. Меѓутоа во разговор со анкетираниите лица добиено е известување дека лицата во центарот остануваат дури и по неколку години, без да се разреши нивниот бездомнички статус.

Прифатниот центар е поделен на два дела/објекти, од кои во едниот дел се сместени три семејства и еден sameц од припадници на

ромската заедница, а во другиот дел/објект се сместени лица припадници на другите етнички заедници.

Бараките се руинирани како од надворешна така и од внатрешна страна. Вратите се стари и искршени, на прозоците некаде нема стакла, па лицата сместени во овој прифатен центар се приморани истите да ги покриваат со најлони што пак им создава проблем, како со безбедноста така и со студот во зимските месеци. Во многу лоша состојба е и инвентарот кој е стар и искршен. Во само една од бараките има влезна врата со што се доведува во прашањето безбедност и сигурност на сместените лица.

Во делот од бараките каде се сместени лица од ромска заедница утврдено е дека условите за сместување се многу полоши за разлика од другиот објект. Така во овој дел нема влезна врата, ниту пак прозори, а лицата спијат на импровизирани кревети. Поради лошата состојба со кровот кој прокиснува во собите има влага што, пак, влијае врз здравјето како на децата така и на возрасните.

При посетата лицата укажаа дека во неколку од бараките нема топла вода што создава потешкотии во одржувањето на хигиената. Сместените лица истакнаа дека во Прифатниот центар постои перална која не им се дозволува да ја употребуваат, односно дека се приморани да перат на рака. Исто така тие се пожалија на лошата состојба со електричната инсталација која е стара и дотраена. Во врска со оваа состојба лицата сместени во Прифатниот центар укажаа дека сами ги подмируваат трошоците за поправка, а од ЈУ Меѓуопштински центар за социјална работа на град Скопје и од службата на Прифатниот центар им било ветено дека парите кои ги вложувале за поправки ќе им бидат рефундирани, но средствата досега не им се вратени.

Исто така, воочено е дека нема осветлување ниту во дворот, ниту во дел од ходниците на бараките.

Посебен проблем за лицата сместени во овој Прифатен центар е затоплувањето. Имено, поради немањето соодветен систем за затоплување сместените лица се приморани да користат греалки, што, пак поради лошата состојба на инсталацијата за електричната енергија претставува потенцијална опасност од пожари.

При обиколката на Прифатниот центар увидено е дека кујната е сместена во приземна просторија, а условите за работа се многу лоши и нема ниту соодветни садови за приготвување на храната.

Просторијата е со напукнати прозорци, со стари врати, испукани плочки на ѕидовите и подот. Состојбата во салата за исхрана е во нешто подобра состојба, но далеку од потребното ниво. Инвентарот исто така е во лоша состојба. Од разговорот со лицата кои работат во кујната добиено е известување дека во оваа установа се служи топол оброк од понеделник до четврток, додека во петок се дели храна за цел викенд- сув и топол оброк.

Според кажувањата на сместените лица храната која ја добиваат не ги задоволува нивните потреби, односно воопшто не е разновидна, со што се доведува под прашање нивната правилна исхрана. Изнесувајќи ги своите поплаки за исхраната тие особено укажаа на фактот дека за време на викендите, поради немањето соодветни услови за чување често се случува да останат без потребната храна. Имено, иако за време на викендот тие добиваат и сув и топол оброк, поради тоа што во најголемиот дел од бараките на Прифатниот центар нема ладилници, храната, особено во летниот период честопати се расипувала, па истата морале да ја фрлаат.

Што се однесува до исхраната на децата сместени во овој Прифатен центар, лицата со кои беше остварен разговор укажаа на тоа дека и таа не е разновидна, односно дека недостасува овошје и зеленчук што пак, влијае лошо на детскиот раст и развој.

При посетата, на влезот спроти кујната забележано е дека има поставено само еден контејнер за смет, кој ни оддалеку не ги задоволува потребите на Прифатниот центар. Контејнерот целосно е преполнет со смет, па затоа на околу 20 метри од првата барака за живеење направена е дива депонија.

Во врска со овој проблем сместените лица кажаа дека скоро цела година вработените од Јавното претпријатие „Комунана хигиена,, не го собираат сметот, поради тоа што, како што нагласија никој не плаќал за услугите. Оваа состојба со сметот претставува голем проблем поради опасноста од ширењето на заразни болести, особено за помладите лица и децата.

Во однос на средствата за лична хигиена и одржување на просториите, според информациите од сместените лица истите само

делумно се доставуваат. Исто така просториите наменети за хигиена и тоалетите се во многу лоша состојба, истите се руинирани, а некаде недостасуваат и дел од санитарииите.

Во Прифатниот центар забележано е дека нема соодветен пристап за лица со физичка попреченост и за лица со помагала за движење, иако при увидот беа затечени лица кои се движат со помош на помагала.

Исто така, забележано е дека помеѓу бараките воопшто не постојат бетонирани патеки за движење, што е очигледен проблем особено во дождливите периоди. Ова претставува пречка и за движење на лицата со физичка попреченост, кои исто така се меѓу сместените во прифатилиштето.

Во врска со здравствената заштита на лицата сместени во Прифатниот центар добиени се информации дека во една од бараките постои просторија која е наменета за медицинско лице кое би требало да им укажува здравствена заштита на сместените лица во Прифатниот центар, но дека истата е веќе неколку години заклучена и воопшто нема здравствен работник во центарот.

Дел од лицата сместени во Прифатниот центар се пожалија дека кога им било потребно и кога побарале медицинска помош од Службата за итна помош нивните повици биле игнорирани, па така морале на сопствен трошок, со такси превоз, тешко болните да ги носат во болница.

Од разговорите со лицата сместени во Прифатниот центар, претставниците на Народниот правобранител дојдоа до сознанија дека стручниот кадар од Центарот воопшто не ги зема во предвид

полаките и потребите на лицата за вршење на здравствени прегледи и интервенции. Исто така, на децата кои се сместени во Центарот не им се вршат редовни здравствени прегледи и контроли, освен кога ќе се разболат.

Дел од сместените лица се пожалија и на тоа што во исти бараки каде што се сместени семејства со деца воедно се сместени и лица кои користат психотропни супстанции и дрога, поради што стравуваат за безбедноста на децата.

На претставниците од Народниот правобранител им беше посочено дека децата припадници на ромската заедница не посетуваат училиште, поради тоа што врз нив се врши физичко и психичко насилство, вознемирување и разни други повреди од останатите деца во училиштето.

За оваа состојба родителите го известиле ЈУ Меѓуопштински центар за социјална работа на Град Скопје, но се уште не се преземени мерки за надминување на состојбата и остварување на правото на образование на децата. Поради тоа родителите сметаат дека нивните деца се дискриминирани и доведени во нерамноправна положба со останатите деца во Центарот, кои непречено го остваруваат правото на образование.

Во текот на посетата од страна на лицата сместени во Прифатниот центар (повеќето Роми и Македонци), беа изнесени оплаки во однос на личната безбедност, поради честите конфронтации со локалното население (особено се пожалија на група млади лица кои доаѓаат од селото Грчец), кое според наводите ги малтретирале, злоупотребувале, понижувале и вршеле кражби во центарот. При тоа, сместените лица наведоа дека воопшто нема вработено обезбедување/чувар, и дека нивната безбедност во овој центар е на најниско можно ниво. Во овој контекст укажаа дека секој може во центарот да влезе во било кој временски период, без да се води сметка за негова идентификација.

Лицата сместени во центарот се пожалија дека за вознемирувањето и постојано напаѓање, како и за кражбите на врати, прозори и санитарии била известена полицијата во Ѓорче Петров, но не било ништо преземено. Неколкумина од сместените укажаа на фактот дека ниту ЈУ Меѓуопштинскиот центар за социјални работи не преземал ништо за таквите случувања, иако навремено бил известен.

Поради проблемот со безбедноста во разговорот беше изнесен и случајот кога едно Ромско семејство морало да се исели од бараката само поради постојаното малтретирање од страна на жителите на околните села.

Дел од луѓето сместени во прифатниот центар изразија незадоволство и од работата на социјалните работници во ЈУ Меѓуопштински центар за социјална работа на Град Скопје, а изнесоа и поплаки за работата на одговорното лице од надлежното министерство кое постојано ветувало подобрување на состојбите, но промени во позитивна насока се уште нема.

IV. Констатации

Согледувањата од извршената посета неспорно упатуваат на констатацијата дека Прифатниот центар во Чичино село функционира под минималните стандарди. Општ е впечатокот дека не се преземаат доволно мерки за организирање на активности со помош на кои би се остварила целта за ресоцијализација и интергрирање на лицата сместени во овој центар, според основните човекови потреби и стандарди.

1. Констатирани се несоодветни услови за домување во Прифатниот центар- бараките се руинирани, во некои од нив нема влезни врати, прозорите се без стакла, кровната конструкција прокиснува, има влага во собите и сместените лица спијат на импровизирани кревети.
2. Констатирана е состојба на недоволно обезбедување на храна и несоодветно чување на истата, како и дотраеност на инвентарот во просториите во кои се приготвува и консумира храната.
3. Хигиената е на незадоволително ниво. Поради недостасуваат недостаток на санитарии и топла вода се доведува во прашање одржување на личната , но и хигиената воопшто во центарот.
4. Констатиран е проблем во врска со собирање на сметот поради што е создадена депонија во близина на сместувачкиот објект што, пак, претставува голем проблем, не само поради ширењето на неподнослива миризба, туку и поради можност од ширење на заразни болести.
5. Во Прифатниот центар не функционира основната здравствена заштита, поради немање на медицински

персонал. Воедно констатирано е и ненавремено постапување на здравствените служби, особено на итната помош.

6. Констатирано е непостоење на еднакви услови за остварување на правото на образование на децата припадници на ромската заедница со елементи на дискриминација поради етничка припадност.
7. Народниот правобранител констатира проблем со безбедноста на лицата сместени во прифатниот центар поради немање соодветна чуварска служба.
8. Недоволна ангажираност на полицијата, особено кога лицата сместени во Центарот ќе јават за некаков безбедносен проблем.
9. Констатирана е неприсутност и недоволна ангажираност на стручните служби кои треба да работат непосредно со возрасните лица и со малолетните членови на семејствата сместени во прифатниот центар. Исто така констатирано е непостоење на соодветни програми со кои непосредно би се спроведувала и поттикнувала социјална промена кај овие лица.

ПРЕПОРАКИ

1. Народниот правобранител во однос на проблемот на домување **препорачува** итно реновирање, поправка и соодветно опремување на бараките во Прифатниот центар за лицата бездомници со цел да се создадат основни услови за домување.
2. Народниот правобранител **препорачува** обезбедување на соодветна исхрана која ќе ги задоволува секојдневните потреби на лицата сместени во Центарот, создавање на соодветни услови за чување на храната, а при набавката на прехранбените продукти да се води сметка за разновидноста на артиклите. Воедно **препорачува** итно обезбедување на финансиски средства за набавка на инвентарот во кој се приготвува храната.

3. За подобрување на условите за хигиена се препорачува реновирање на бањите како и редовна и навремена испорака на средствата за лична хигиена.
4. Народниот правобранител **препорачува** Меѓуопштинскиот центар за социјални работи на град Скопје без одлагање да преземе дејствија за редовно собирање на сметот од страна на ЈП „Комунална хигена“ и отстранување на депониите пред Прифатниот центар.
5. Се препорачува ангажирање на здравствен персонал кој во одредени денови во неделата ќе доаѓа и ќе укажува основна здравствена заштита во Центарот. Исто така надлежните служби на Министерството за здравство да воспостават соодветен режим на работа кога станува збор за потребата на итна медицинска помош на лицата сместени во Прифатниот центар.
6. Народниот правобранител **препорачува** најитно да се обезбедат еднакви услови за образование на сите деца сместени во центарот преку соработка на надлежните институции- локалната самоуправа и училиштето, активности кои ќе бидат координирани од страна на Меѓуопштинскиот центар за социјални работи на град Скопје.
7. Обезбедување на соодветна чуварска служба со што ќе се надмине проблемот со безбедноста во Прифатниот центар.
8. Народниот правобранител **препорачува** редовно и професионално постапување на полицијата по повиците на лицата од Прифатниот центар, а особено зачестено испраќање на патролни возила, со цел да се зголеми безбедноста на лицата во Центарот.
9. Народниот правобранител **препорачува** преземање на неопходни мерки за вработување на соодветен персонал во прифатниот центар - психолог, социјален работник, и сл., кои постојано би биле во контакт со сместените лица.

Обезбедување на соодветни обуки за вработените со цел подигање на свеста за важноста на добриот однос кон

лицата сместени во ваков вид на центри, како и донесување на посебни програми за работа со лицата сместени во Прифатниот центар со цел нивно поефикасно интегрирање во општеството.